

Mary Schoon

De liefde achterna

Z&K

Uitgeverij Zomer & Keuning

HOOFDSTUK 1

Willem kijkt op naar het bebulde gezicht van zijn moeder. Vader heeft weer eens ruziegemaakt met de boer. Vader heeft de man uitgescholden en gezegd dat hij zich te barsten werkt voor een grijpstuiver, dat zelfs de hond het nog beter heeft en dat hij het niet langer pikt. Hij kwam het huis in stuiven, verruilde zijn gewone pet voor zijn zondagse en stamp-te regelrecht naar de kroeg. Moeder stoof hem nog achterna, maar vader smakte haar opzij, zodat ze in de heg tuimelde, en ze krijste alsof ze vermoord werd. Ze smeed vader haar klomp na. Dat was niet slim, want moeder raakt nooit iets, en de klomp brak in tweeën op de straat. Die moet vader morgen maken als hij weer nuchter is.

Dat hij straks ladderzat thuiskomt, daar durft moeder haar kop onder te verwedden. En platzak ook. Want in de kroeg is het schandalig duur. Bovendien is dat spul levensgevaarlijk, daarom hebben ze het nooit in huis. Vader wordt er bar leutig van en dan gaat hij weer aan moeder zitten frunniken, en daar zit ze niet op te wachten. Ze drinken enkel water uit de regenbak of het litertje melk dat vader elke zaterdag bij zijn loon krijgt, en nu is moeder bang dat ze dat misloopt.

Daarom staat Willem nu met de grijs gewolkte melkkoker in zijn handen en moet hij gaan vragen of hij klusjes voor de boerin kan doen. Wie weet krijgen ze dan toch nog het litertje melk. Beleefd en onderdanig zijn, dat is hem zijn leven lang al ingeprent.

Willem recht zijn rug en kijkt naar de strakblauwe hemel. Geen zuchtje wind te bekennen en de hitte trilt over het land. Hoog in de bomen zitten de vogels naar lucht te happen.

Hij rost over zijn kriebelende haarwortels en wist met zijn zakdoek het zweet uit zijn ogen. Voor de zoveelste keer kijkt hij besluiteloos rond. Wat moet hij nou? Gaan of blijven? Het gezanik van de boer hangt hem onderhand zijn keel uit, en die zoon van Versluis doet alsof Willem hier de voetveeg is. Amper zeventien jaar oud is zo'n knul en nu al zo'n grote mond. Dat zal wat worden als die later het bedrijf van zijn vader moet overnemen. De boerin is een best wijf, maar die heeft niks in de melk te brokkelen. Ze kan Willem soms zo droevig aankijken, smekend bijna, alsof hij het helpen kan dat ze niet gelukkig is. Maar om die bliken kan hij moeilijk blijven.

Bedaard zet hij zijn hooivork aan de kant. Het hooi staat opgestoken, de zon en de wind doen de rest. Geen centimeter werk verzet hij hier meer. Hij heeft zijn besluit genomen, hij gaat zijn padje inkorten.

Met grote passen loopt hij naar de boerderij. Met elke stap voelt hij zich lichter, hij krijgt weer goede zin en merkt dat hij zomaar loopt te fluiten. Het vrije leven lonkt en het voelt alsof hij uit een kooi wordt bevrijd en zijn vleugels weer uit kan slaan.

In het voorjaar is hij hier aan komen lopen. De kleren zwabberden om zijn magere lijf en zijn gezicht was ingevallen, want de winter was zwaar geweest. Tijdens die donkere, sombere maanden had niemand werk voor hem. De nachten waren een marteling. Soms sliep hij in een leegstaande schuur, dan weer in een hooiklamp, maar zelden in een warme stal. Die schade heeft hij ruimschoots ingehaald. Hij is weer op krachten gekomen. Dikke pillen brood met spek hebben hem goedgegaan. Liters romige melk en stapels spekpannenkoeken heeft hij gulzig naar binnen gewerkt. Hij blaakt weer van de energie.

De zon brandt in zijn nek, de hitte is bijna niet meer te harden, en toch blijft zijn tred verend. Hij laat zich niet langer gaar stoven door die koperen ploert, hij gaat zijn centen ophalen, zijn boeltje bij elkaar scharrelen en dan maar kijken waar zijn voeten hem brengen. Hij heeft er zin in! Het is altijd nog goed gekomen, en ook nu weer zal hij een adres vinden waar hij tijdelijk zal mogen werken. En ach, anders zwalkt hij maar wat langer langs Gods wonderschone wegen in dit prachtige landschap. Hij heeft weer

centen op zak, dus voorlopig zijn de zorgen aan de kant.

Het is nog vroeg in de middag, de kerkklok heeft net twee uur geslagen. Genoeg tijd om voor het donker een geschikte slaapplek te vinden. Al dik vijftien jaar zwerft hij. Maar op dagen als deze is het fijn om geld op zak te hebben en na de ergste hitte een heerlijk koel pintje te kunnen kopen. Verdere uitspattingen maakt hij niet, want met rare sprongen is hij rap door zijn duiten heen, en zo is hij niet opgevoed. Hij klaagt niet – er luistert toch niemand, en zijn eigen gejammer is hij onderhand meer dan zat. De laatste vijftien jaar is hij dik tevreden met zijn bestaan. Het werk valt hem lang zo zwaar niet meer. Vroeger maaide hij met de hand. Vijftienduizend slagen per dag. Wekenlang liep hij met stijve armen van de spierpijn. Nu hebben de meeste boeren een maaimachine die wordt voorgetrokken door een paard. Een enkeling heeft zelfs een tractor. Versluis wil er ook een kopen, hij is overal al wezen kijken, maar nog niet tot koop overgegaan. Ze zijn hem te duur. En als de knecht toch voor je maait...

Kijk, daar loopt Versluis. Die moet Willem net hebben. Wat zal de boer ophoren van zijn besluit.

Jaap Versluis knijpt zijn ogen samen, verschuift zijn pruim van de ene naar de andere wang en snuift als een getergde stier. Hij is er maar mooi klaar mee dat zijn knecht zo plots gedaan geeft. Het zat eraan te komen, Willem heeft al vaker geroepen dat hij overal maar tijdelijk werkt, maar nu het zover is, valt het Versluis toch rauw op zijn dak. Met samengeperste lippen telt hij het loon uit in de grote, harde knuist van zijn knecht. Het liefst zou hij Willem voorgoed houden: de man heeft verstand van zaken en hij heeft aan drie woorden genoeg. Willem hoeft je niks voor te kauwen, die doet gewoon wat er gedaan moet worden en meer! Bovendien is Willem beresterk. Hij heeft een brede rug en spieren als kabels. Hij kan ook goed met beesten overweg. Zelfs het zure paard dat nog weleens achteruit wil trappen, zal dat bij Willem niet in zijn hoofd halen. En wat nog belangrijker is, Willem kan met die bokkige zoon van hem overweg. Dat doen niet veel mensen hem na.

Als laatste poging om Willem op andere gedachten te brengen haalt Versluis een dikke sigaar onder zijn pet vandaan en offreert

die met een schijnbaar joviaal gebaar. ‘Steek eens op, man! En wees wijs. Neem niet te snel een beslissing, je hebt het toch goed hier? Ik wil zo een paar gulden boven op je loon geven. Dat heb ik er dik voor over.’

Willem neemt de sigaar aan en steekt hem achter zijn oor. ‘Al gaf je me er vijf! Ik doe het niet.’ Hij is gestreeld door het aanbod, maar nu hij zijn besluit genomen heeft, laat hij zich niet meer ompraten. Secuur steekt hij zijn centen weg in het stoffen portemonneetje dat met een touwtje om zijn nek hangt. Daarna stopt hij het weer zorgvuldig weg tussen zijn hemd. Hij tikt aan zijn pet en laat de verontwaardigde boer achter.

In de stal stopt hij de weinige spullen die hij bezit in een kus-sensloop en slingert die op zijn rug. Buiten steekt hij zijn hand op naar Versluis. Maar als die ziet dat Willem echt vertrekt, draait hij zich nijdig om en gunt Willem geen blik meer waardig.

Willem grijnst. Versluis kan niet tegen zijn verlies en nu likt hij zijn wonden. Willem loopt langs de boerderij, maar dan bedenkt hij zich. Hij draait zich om, loopt door de koestal heen het huis in tot hij in de grote keuken komt. Hij wil de boerin bedanken. Ze heeft deze drie maanden best voor hem gezorgd en is ook altijd vriendelijk tegen hem geweest.

‘Weet je zeker dat je weg wilt, Willem? De boer zal je missen.’ Handenwringend staat ze voor hem.

Willem reageert niet.

‘Mag ik vragen waarheen je gaat?’

Laconiek haalt Willem zijn schouders op. ‘Waar mijn voeten me brengen en waar de mensen aardig zijn.’

Ze komt dicht voor hem staan en kijkt hem indringend aan. Haar stem is gedempt als ze zegt: ‘Als het jou toch niet uitmaakt welke kant je op gaat, zou je dan iets voor mij willen doen?’

Verbaasd kijkt Willem naar vrouw Versluis, die plots allemaal rode vlekken in haar hals krijgt. ‘Het scheelt veel wat het is,’ zegt hij voorzichtig.

Ze werpt een schuwe blik door het raam of haar man of zoon niet ergens buiten lopen, en dan glimlacht ze flauwtjes. ‘Onze dochter is een paar maanden geleden, net voordat jij hier kwam, met een boze kop weggelopen. Ze ging de schaapscheerder ach-

terna die hier in het vroege voorjaar de schapen kwam scheren. Mijn man was ziedend en bezwoer haar dat als ze naar die vent toe zou gaan, ze hier nooit meer een voet op het erf had te zetten. Het maakte Nienke allemaal niets uit. Dat kind liep met haar hoofd in de wolken en wilde nergens naar luisteren. Ze was zo verliefd op die man, zo vastbesloten om voor haar eigen geluk te kiezen. Ik ken mijn dochter goed genoeg om te weten dat ze niet op haar besluit terugkomt. Daarin is ze precies haar vader, net zo'n wil en net zo'n stijfkop. Op een dag zal ze met die schaapscheerder trouwen.'

De onderlip van de boerin begint nu verdacht te trillen en de tranen wellen op in haar ogen. 'Ik zal er niet bij zijn op haar grote dag. Maar ik wil haar dolgraag iets geven. Ik weet dat ik haar daar een groot plezier mee doe, en jij moet het haar brengen.'

Ze kijkt Willem hoopvol aan, maar die reageert niet. 'Willem, alsjeblijft, wil je het doen? Het is een trouwjurk. Ons trotse en kostbare familiebezit. Ik heb hem gedragen toen ik ging trouwen en daarvoor mijn moeder op haar huwelijk. Nienke heeft altijd geroepen dat zij hem ook aan wilde als zij eenmaal de ware zou vinden. Ze zal hem wat moeten innemen, want ze is een stuk slanker dan ik en destijds haar oma, maar hij zal haar prachtig staan.'

De boerin heeft nu een wonderlijk zachte blik in haar ogen. 'Het is mijn enige dochter en ik hou ontzettend veel van haar. Het is me veel waard als ze die jurk kan dragen op haar huwelijksdag. Op die manier ben ik er toch nog een beetje bij. Zou jij die trouwjapon bij haar kunnen afleveren? Alsjeblijft? Je hoeft het niet voor niks te doen, ik geef je er honderd gulden voor.'

Willem krijgt een brok in zijn keel. Hij leest in het gezicht van boerin Versluis het verdriet om de verloren dochter. Hij slikt en in een opwelling pakt hij de handen van de boerin vast. Hoe goed begrijpt hij deze vrouw. Is het daarom dat ze hem de laatste weken zo heeft verwend? Met dik spek op zijn brood en eigengebakken koek bij de koffie. Het viel Versluis zelfs op, want die maakte de opmerking dat de winst onderhand werd opgevreten. De boerin loopt dus al weken met dit plan rond. Ze weet dat hij overal maar tijdelijk blijft. Dit is haar enige kans, daarom klampt ze zich zo aan hem vast. En waarom zou hij het niet doen? Als hij haar er

nou gelukkig meemaakt?

‘Nou?’ vraagt ze gespannen.

Willem knikt met een glimlach.

Met een kreet van opluchting snelt de vrouw naar de voorkamer, om even later terug te komen met een bruin pak waar een touw omheen geknoopt zit. Ze overhandigt Willem het pak. ‘Wil je haar de hartelijke groeten van haar moeder overbrengen? En wil je zeggen dat ik voor haar zal bidden dat ze maar heel gelukkig mag worden?’ Nu wordt het vrouw Versluis te machtig en de tranen biggelen over haar wangen.

Aangedaan legt Willem zijn zware hand op haar smalle schouder en zegt plechtig: ‘Ik beloof u dat ze deze jurk zal dragen op haar trouwdag. Geef me het adres maar.’

Nu trekt de boerin zenuwachtig met haar mond en zweetdruppeltjes parelen op haar bovenlip. Met een onrustige blik kijkt ze Willem aan. ‘Dat is het nu juist... Dat weet ik niet precies. Ik weet alleen dat die schaapscheerder Dirk Post heet.’

Willem verschiet van kleur. ‘En dat is alles?’

‘En dat hij uit Diever komt,’ zegt ze met neergeslagen ogen.

‘Diever? Diever in Drenthe? Goeie genade, dat is ook niet naast de deur!’ Maar als hij in de roodomrande ogen kijkt, houdt hij abrupt zijn mond. Hij steekt het pak onder zijn arm en zegt beslist: ‘Al moet de onderste steen boven, je dochter krijgt die jurk! Geef me nou die honderd gulden maar.’

Opnieuw trekt de vrouw nerveus met haar mond. ‘Die heb ik niet. Nog niet. Maar je krijgt het geld zo gauw je terug bent. En wil je Nienke een kort briefje laten schrijven zodat ik weet dat het goed met haar gaat?’

Willem kijkt de boerin doordringend aan. ‘Vertrouwt u me niet?’

‘Willem, ik vertrouw je helemaal! Maar alleen zo heb ik de zekerheid dat je terugkomt en dat ik wat van Nienke hoor.’

Willem zucht begrijpend. ‘Dan doen we het zo.’

Ze pakt zijn hand vast. ‘Je hebt geen idee hoe dankbaar ik je ben. Ik durf niet in mijn eentje zo ver te reizen, en’ – ze slaat haar ogen neer – ‘de boer verbiedt het me.’

Nerveus dribbelt ze naar het raam en gluurt alle kanten op.

‘Kijk goed uit voor je naar buiten gaat. Zorg dat mijn man en zoon je niet zien.’ Ze knikt hem bemoedigend toe. ‘Ga maar gauw, de kust is veilig. En, Willem, duizendmaal dank!’

Met gemengde gevoelens verlaat Willem het erf.

HOOFDSTUK 2

Hij heeft beet! Zijn dobber gaat onder en wipt weer omhoog, om vervolgens weer onder water te verdwijnen. Zijn prachtige nieuwe rode dobber die hij voor zijn verjaardag van zijn vader heeft gekregen. Normaal doen ze niet aan die gekkigheden als cadeautjes geven, maar deze keer had er een dobber naast zijn bord gelegen. Willem is nou eenmaal gek van vissen, vooral de laatste tijd, want hij heeft een prachtig stekkie ontdekt. Hij heeft hier al heel wat gevangen.

Zijn moeder is dolblij met die vis. Elke keer zo'n heerlijke maaltijd op tafel. En met deze dobber kan hij nog veel meer vangen! Misschien wel zo veel dat hij ook nog wat verkopen kan en zo wat bij kan verdienen. Willem heeft niemand verteld over deze geheime plek, waar de vissen zowat de wal op kruipen.

Aan zijn hengel, een rechte tak, kunstig met een scherp mes bewerkt door zijn vader, mankeert niets. Voordat hij vertrok heeft zijn vader nog een paar extra loodjes aan zijn lijn geknepen. En nu zit Willem nog geen vijf minuten of hij heeft al beet. Juichend haalt hij de lijn in. Een zilveren vis danst aan zijn haakje. Trots laat hij de vis in de emmer glijden. Een verse worm aan de haak en hup, weer in de plons.

Vis na vis tovert hij die middag uit het water. Nooit eerder heeft het water zo lekker geroken en was het gras zo groen. Hij zingt een lied dat ze pas op school geleerd hebben.

En dan gebeurt het. Vanuit het niets staan er plots drie boerenzoons achter hem. 'Ha, Willem, willen ze nogal bijten?'

Geschrokken kijkt Willem om. De jongens hebben zijn emmer in de gaten. Met jaloeze ogen kijken ze naar zijn dobber. Ze beginnen te duwen

en schelden Willem uit voor stiekemerd omdat hij zo'n prachtstek voor zichzelf wil houden. Ze trekken de hengel uit zijn handen en trappen met hun klompen zijn dobber aan gort. Willem durft niks terug te doen. Die jongens zitten twee klassen hoger en zijn een kop groter dan hij. Snikkend vlucht hij met zijn kapotte hengel naar huis. De emmer blijft achter.

Omdat er geen geld voor een nieuwe dobber is, gaat hij naar Evert, de petroleumboer, om een nieuwe kurk. Evert heeft genoeg kurken, want die zitten op de flessen citroenjenever die hij naar binnen giet als pompwater. Evert zegt dat Willem flinker moet zijn en erop los moet slaan. Dan piepen die pummels wel anders.

De volgende dag gaat Willem, zij het met knikkende knieën en buikpijn, weer naar zijn stekkie. Behoedzaam sluipt hij door het riet. Maar hij is te laat. Ze hebben zijn plek al ingenomen. Spottend draaien de jongens zich om en kijken hem venijnig aan. Willem durft niet dichterbij te komen en druipt af. Onderweg boent hij met zijn knuisten zijn tranen weg.

Moeder zegt niets als hij zijn hengel in de schuur zet en de lege emmer in de kast. Maar ze begrijpt dat ze voorlopig geen vis meer krijgt.

Everts woorden zweven rond in zijn hoofd. Willem kan er niet van slapen, en hoe bang hij ook is, hij zint op wraak. Wanneer hij weet dat de jongens er weer zitten, plukt hij een grote bos brandnetels en daarmee gewapend stormt hij op de jongens af. Hij slaat ze in hun gezichten en strijkt met de brandnetels over hun armen. Ze janken en krabben en smeken Willem op te houden. Maar het is nog niet genoeg. Willem rent op een jongen af en werpt hem om. Hij trekt de klompen van zijn voeten en smijt ze in het water. Van een tweede jongen breekt hij de hengel doormidden en van de derde schopt hij de emmer om.

Tot zijn grote verbazing doen ze niks terug. Brullend als een overwinnaar rent Willem na zijn verwoestende daad huiswaarts. Hij neemt zich voor om later sterker en rijker te worden dan al deze boerenpummels bij elkaar.

Op school noemen ze hem voortaan Woeste Willem.

Nu loopt hij alweer enkele uren. Hij heeft het pak op zijn rug gebonden zodat hij er geen last van heeft. Zwaar is het niet, enkel onhandig, en op de plek waar het pak hangt is zijn hemd nat van het zweet. Hij is bijna niemand tegengekomen, de wereld lijkt uit-

gestorven. De honger begint zo zoetjesaan te knagen.

Hij laat zich in het bermgras vallen en steekt de sigaar op. Een beste sigaar. Dit merk rookte hij vroeger ook. Vroeger... dat was toen hij zelf nog een boerderij bezat met meer dan vijftig koeien en veertig bunder land. Hij had ook een gezin. Maar dat is alweer meer dan vijftien jaar geleden. Nooit is hij teruggegaan, maar er gaat geen dag voorbij dat hij niet aan zijn dochttertje Cobie denkt. Achttien jaar is ze nu en vast een knap ding, net als haar moeder in haar tijd. Voor Cobie hoopt hij dat ze niet ook het karakter van haar moeder heeft geërfd.

Een droge snik ontsnapt hem. Hij begrijpt vrouw Versluis zo goed. Je hebt je kinderen maar te leen, maar het doet pijn als het niet zo loopt zoals je je het had voorgesteld. Al zou hij nu over zijn eigen dochter struikelen, hij is bang dat hij haar niet zou herkennen – en Jacobine hem waarschijnlijk evenmin.

Nu niet aan Jacobine denken, dat maakt hem enkel onrustig. Na al die jaren heeft hij daar nog steeds last van. Hij knijpt zijn ogen tegen de scherpe rook. De sigaar is bijna tot de helft op. Met korte stootjes drukt hij hem uit in het zand en bewaart het halfje in zijn zak. Zijn maag rommelt; hij moet snel wat eten, anders strijkt hij zo de zeilen. Hij zal een café opzoeken, want de winkels zijn al een paar uur gesloten. Maar enkel eten, want als hij aan de borrel begint, is hij zo door zijn geld heen.

Vanuit het zuiden komt een zoel windje opzetten, wat hem zeer aangenaam is na deze lange, broeierige dag. Een halfuur later bereikt hij vanuit de Beemster het dorp Avenhorn. Veel mensen zitten voor hun huisjes omdat binnen de broeierige hitte van de dag nog hangt. Mannen staan in groepjes bij elkaar of zitten op een hek, en iedere voorbijganger wordt nagekeken en besproken.

Een enkeling groet, maar de meesten kijken Willem zwijgend na. Hij loopt richting de kerk, waar meestal de kroegen in de buurt te vinden zijn. Hongerig zoekt hij in het eerste beste café een tafeltje bij het raam. Een paar mannen aan de bar kijken op en mompelen een groet, maar praten dan verder. De dikke kastelein wurmt zich achter zijn buffet vandaan en komt op Willem af. ‘Wat kan ik voor je betekenen?’

‘Heb je iets te eten?’

‘Niet veel, om eerlijk te zijn. Een gehaktbal met brood zal nog wel gaan.’

Willem knikt. Bij de gedachte loopt het water hem al in de mond. De kastelein gaat naar achteren en Willem pakt de krant die verderop op een ander tafeltje ligt. Op de voorpagina staat een foto van de Afsluitdijk, waar nu al veel auto’s overheen razen. Willem grinnikt. Over een paar dagen loopt hij daar waarschijnlijk ook. Dat is de snelste manier om in Diever te komen. Hij kan zich er nu al op verheugen. Aan twee kanten zee, geweldig!

Of hij zou de boot van Enkhuizen naar Stavoren kunnen nemen. Hij heeft geld en zo snijdt hij een heel stuk af. Maar die Afsluitdijk, dat huzarenstukje, wil hij dolgraag met eigen ogen bekijken. Daar is al zo veel over gezegd. Dit onverwachte uitstapje zal hij maar als een betaalde vakantie beschouwen.

Bij de bar wordt luid gepraat. Willem kijkt over zijn schouder naar de mannen, maar leest dan verder. De burgemeester houdt een grasverpachting waarop je kunt inschrijven. Het zou wat! Het zijn altijd dezelfde die zoiets toegewezen krijgen. Hier, te koop aangeboden: drie nieuwe tilbury’s, twee nette gebruikte glaswagens op veren, een nieuwe melkwagen en een nieuwe hooiwagen op ijzeren assen. Niet gek. Maar dat wil hij niet lezen. Zijn ogen zoeken naar een advertentie waarin ze om een werkman vragen, maar die zit er niet tussen. Ze zoeken wel een boekhouder en een onderwijzer.

Te koop aangeboden: een motorrijwiel. Eijsink-motor, 1¾ pk, in uitstekende staat. Vroeger gekost hebbende f 425,00, thans f 210,00. Met magneetontsteking en verende voorvork. Zeer weinig gebruikt.

Dat zou toch wat wezen! Willem ziet zichzelf al op een motor zitten. Wat een luxe, nooit meer versleten schoenen of stijve spieren van het vele lopen.

Aan de bar lijken ze wel ruzie te krijgen. Willem kijkt naar drie mannen die gezamenlijk tegen een klein mannetje tekeergaan. Maar die tuinkabouter is niet bang uitgevallen, die keft net zo hard terug.

De kastelein komt binnen, gromt tegen zijn klanten dat het potdomme een beetje rustiger aan moet en duikt dan de keuken weer in. Het helpt, want de mannen bedaren sputterend.

Vijf minuten later komt de kastelein met een bord en bestek aan gesjokt. Hij plant het voor Willems neus neer, legt het bestek ernaast en vraagt: ‘Mot je ook wat drinken?’

‘Is er koffie?’

Zonder te antwoorden sloft de kastelein weer weg. Even later komt hij met een kop dampende koffie voor Willem aan. Daarna tapt hij voor de mannen nog een pint in en gaat weer naar achteren.

De gehaktbal smaakt Willem bijzonder goed en is veel te snel op naar zijn zin. Hij had wel drie van die dingen achterelkaar kunnen verorberen. Maar hij weet zich in te houden, want de centen jongen niet aan in zijn zak.

Er zoemen vliegen om zijn hoofd. Twee gaan op zijn bord zitten, naast het hoopje mosterd. Willem spoelt met grote slokken koffie de laatste kruimels tussen zijn tanden weg en leunt tevreden achterover. Buiten begint het te schemeren. Hij moet verder. Hij vouwt de krant op en legt hem terug op het andere tafeltje. Hij moet op zoek naar een slaappleats. De dag is lang genoeg geweest. Morgen gaat hij richting Den Helder of Enkhuizen.

De mannen aan de bar beginnen opeens luid te schreeuwen en de grootste grijpt het kleine mannetje in zijn kraag en schudt hem door elkaar. Het ventje gilt als een mager speenvarken. Meteen daarop krijgt hij een vuistslag, zodat hij achterover tuimelt en met zijn hoofd tegen een tafeltje klappt.

Willem springt op en geeft een brul. ‘Hé! Kunnen jullie wel!’

Verbaasd kijken de mannen hem aan. ‘Bemoei je er niet mee,’ gromt er een.

‘Drie tegen één? Dat moet je met mij proberen!’ Willem loopt naar voren.

Het kleine ventje staat op en spuugt een losse tand uit. ‘Kijk eens wat jullie gedaan hebben!’ Hij jankt ervan.

‘Geef terug, zakkenroller!’ schreeuwt de grote vent.

‘Man, ik heb niks van jou!’

‘Geef terug of ik verbouw die apentronie van je!’

Ineens schiet het kleine ventje langs het groepje naar buiten en zet het op een lopen. De drie anderen kijken elkaar verbluft aan en gaan er dan ook als een haas vandoor. De kastelein steekt zijn hoofd

om de keukendeur en mompelt: ‘Waar zijn ze nou?’

Willem haalt zijn schouders op. ‘Geen idee. Ik wil graag betalen.’

Hij rekent af, hangt het bruine pak op zijn rug, pakt zijn kussensloop op en stapt naar buiten. De kastelein staat beteuterd in de deuropening zijn niet-betalende klanten na te kijken, maar de straat is leeg en de mannen zijn nergens meer te bekennen. Willem stapt de Dorpsstraat door.

Een stuk verderop, achter op een erf, ziet hij de mannen weer. Opnieuw nemen ze dat minkukeltje te grazen. Dit wordt Willem toch te bar. Hij gooit het pak en zijn sloop onder de heg, rent het erf op en stort zich in de vechtende kluwen. Hij deelt hier en daar een paar poeiers uit, moet zo af en toe bukken om zelf een beuk te ontwijken, maar langzaam maar zeker krijgen de drie mannen toch de overhand in het gevecht. Met drie tegelijk springen ze op Willem, die nu rake klappen krijgt. Met een brul richt die zich op, zodat hij de mannen van zich af werpt. Hij grijpt een losse plank die vlak naast hem ligt en maait ermee in het rond. Zo houdt hij de mannen op veilige afstand. Schreeuwend en scheldend springen ze om Willem heen, maar ze durven toch niet dichterbij te komen. Onderhand heeft het kleine ventje de kuierlatten genomen. Willem weet niet beter dan zijn voorbeeld te volgen, wil hij zijn kleren heel houden. Roeiend met de plank voor zich uit baant hij zich een pad naar de straat, en dan smijt hij de plank weg en rent achter het ventje aan, dat in de verte voor hem uit draaft.

Een tiental meters achter Willem komen de drie mannen hem achterna. Ze beloven hem schreeuwend de gruwelijkste dingen. Maar na een halve kilometer houden de achtervolgers het toch voor gezien. Nu kan Willem het ook rustiger aan doen.

Verderop hangt het kleine ventje afgemat over een hek. Willem komt naast hem staan, met zijn handen steunend op zijn knieën, en vraagt hijgend: ‘Waar ging dat nou helemaal om?’

Het ventje kijkt hem scheel aan. ‘Om niks! Ik zweer het, om helemaal niks!’

‘Maak dat de kat wijs,’ zegt Willem.

‘Waarom hielp je me dan, als je me niet gelooft?’ keft het mannetje.

‘Drie tegen één, daar kan ik niet tegen.’

‘Je had je de moeite kunnen besparen; ik kon ze hebben,’ pocht het ventje.

‘Dat zag ik,’ grinnikt Willem. ‘Erg dankbaar ben je trouwens niet.’

‘Waarom zou ik dankbaar zijn? Ik vroeg nergens om.’

‘Ze hadden je verrot geslagen.’

‘Dan ken je Sjors nog niet.’

‘Heet jij Sjors?’

‘Heb je bananen in je oren?’

Opeens verstijft Willem. Hij heeft het pak met de trouwjurk en zijn kussenloop onder die heg laten liggen! Als die mannen het vinden, nemen ze het vast en zeker mee. Bruusk draait hij zich om en loopt weg.

‘Waar ga je heen?’ roept Sjors hem na.

Willem geeft geen antwoord. Zijn hart bonkt wild en hij versnelt zijn pas. Even later begint hij zelfs opnieuw te rennen. Hijgend komt hij bij de plek waar hij zijn spullen heeft achtergelaten. Gelukkig, alles ligt er nog. Hij bindt het pak weer op zijn rug en slingert de kussensloop over zijn schouder.

In de verte komt Sjors aangesjokt. Midden op de weg blijft hij staan en verspert Willem de weg. ‘Ik vroeg waar je heen ging?’

‘Voor jou een vraag en voor mij net zo goed,’ bromt Willem. ‘En nou opzij, dan kan ik door.’

‘Hé, niet zo lelijk tegen Sjors. Ik weet een mooie slaapplek. Ze hebben daar het hooi net binnen. Een geuriger bed zul je voorlopig niet krijgen. Maar we moeten er wel voor zorgen dat ze ons niet in de kieren krijgen, want de meeste lui hier hebben het niet op landlopers voorzien.’

‘Ik ben geen landloper, maar een los arbeider,’ zegt Willem.

‘Dat is toevallig! Laat ik dat nou ook wezen!’ kraait Sjors.

Willem gaat er niet op in en loopt verder. Hij mag nou wel opschieten, want het zal niet lang meer duren voor het donker is. Hij kent een boer in Berkhout, daar kan hij misschien wel overnachten.

Wanneer Willem tien minuten later over zijn schouder kijkt omdat hij voelt dat hij gevolgd wordt, ziet hij dat het ventje nog steeds achter hem loopt. Hij houdt zijn pas wat in en vraagt: ‘Waar

slaap jij vannacht?’

‘Naast jou,’ zegt Sjors grinnikend. ‘En doe nou niet zo eigenwijs. Drie boerderijen verder en we liggen in het beste hooi van de hele omtrek!’

Willem geeft zich gewonnen. Even later ligt hij prinsheerlijk in een kakelverse hooiklamp. Hij schurkt een kuil, gebruikt het pak met de trouwjurk als kussen en gromt van genot.

Een meter naast hem ligt Sjors met zijn armen onder zijn hoofd, met wijd open ogen naar de sterrenhemel te staren. Willem is dankbaar dat het mannetje zich gedeisd houdt. Hij heeft veel om over na te denken. In zijn hoofd stippelt hij de weg naar Diever uit. Wordt het de Afsluitdijk of toch de boot vanuit Enkhuizen?

Maar voor hij eruit is, zakt hij weg in een diepe slaap.

HOOFDSTUK 3

Daar staat ze! Jacobine, de enige dochter van Jacob Kaan. Ze zeggen van haar dat ze ogen heeft zo donker als het hemels firmament. Willem heeft al veel over haar horen smoezen, maar haar nog nooit in het echt ontmoet. En ze hebben niet overdreven. Ze is bloedmooi!

Vanuit de verte kijkt ze hem aan. Haar borsten steken vooruit en haar bovenlip krult. Kaan stoot hem aan. ‘Doorlopen, jongen, dat is geen spekkie voor jouw bekkie. Ik zal wijzen waar je je spullen kunt opbergen en waar je voortaan slaapt. Daarna meld je je bij oude Dirk voor het werk.’

De boer loopt voor Willem uit naar de stal waar hij voortaan zal slapen, op de zolder boven de koestal, in het knechtenkamertje. Het is een klein, donker vertrekje. Een bed, een stoel en een kist voor zijn kleren die tevens dienstdoet als tafel zijn de enige huisraad. Door een glazen dakpan valt slechts een dunne streep licht naar binnen. Maar Willem is er blij mee.

Die dagen doet hij extra zijn best zodat de boer geen klagen heeft. Oude Dirk is ook tevreden nu hem eindelijk het zware werk uit handen wordt genomen.

Op een middag, tijdens de theepauze in de zomerkeuken, wanneer Dirk het werk met Kaan overlegt en Jacobine in de gaten heeft dat haar vader niet op haar let, voelt Willem haar blikken branden. Zijn thee is extra zoet, zijn koek dikker gesneden dan die van Dirk, maar hij durft haar niet te bedanken. Met een kop als vuur zit hij peentjes te zweten op zijn stoel. Zijn handen knijpen bijna een deuk in zijn koffiekroes.

Het valt niet mee om Jacobine te ontlopen. Waar hij is en wat hij doet, overal duikt ze op. Een paar uur later, wanneer hij de koeien melkt, staat

ze ineens vlak achter hem. Hij schrikt van haar en staat met knikkende knieën op om de volle emmer in de teems te legen. Plagend trekt ze aan het hengsel zodat er een golf over de rand gutst. Haar ogen schitteren en haar mond krult van plezier. Willem kijkt haar even boos aan, maar ze gaat door met plagen en werpt hem uitdagende blikken toe. Nog meer dan anders is Willem op zijn hoede. Hij gaat zijn handen niet branden zoals de vorige knecht dat wel deed. Want Kaan waakt als een roofvogel over zijn jong, klaar om zijn klauwen uit te slaan als Willem ook maar iets probeert. Willem haalt zich niks in zijn hoofd. Eindelijk heeft hij werk gevonden dat hem zint en een best loon bedongen, dat gaat hij niet in de waagschaal stellen voor een onnozele flirt met een boerendochter. Vanaf de eerste dag heeft Kaan hem duidelijk te verstaan gegeven dat zelfs naar Jacobine kijken al te veel is. Maar het wordt Willem niet gemakkelijk gemaakt, want Jacobine zoekt hem telkens op. Toch heeft Willem nog geen woord met haar gesproken. Hij weet nu al dat als hij dat wel zou proberen, de woorden in zijn keel zouden blijven steken.

Willem schiet overeind en kijkt verdwaasd om zich heen. Gelukkig, hij ligt in de hooiklamp met al zijn kleren nog aan. Een dikke meter naast hem ligt Sjors te snurken. Vermoeid strijkt Willem over zijn ogen en haalt zijn hand door zijn klamme haar. Zijn keel is kurkdroog. Met een zucht laat hij zich weer achterovervallen en staart naar de donkere sterrenhemel. Hoe echt kan een droom zijn. Hoe invoelbaar die beklemming waar hij vroeger mee rondliep. Langzaam ebt het weg, maar hij beseft glashelder hoe het toen was. Toen hij nog in haar netten verstrikt zat en altijd naar haar pijpen danste.

En naar die van haar vader.

Ja vader Kaan, nee Jacobine, goed vader Kaan, en altijd die angst om het verkeerd te doen. Ook al wist Willem dat hij een goede boer was, door het kleinerende gedrag werd hij met de dag onzekerder.

De morgen gloort, om hem heen fluiten de eerste vogels. Willem spreidt zijn armen en snuift de frisse lucht op. Hij is vrij! Hij kan gaan en staan waar hij wil. Goed, hij mag weleens honger hebben of weinig centen op zak, maar dat is niks in vergelijking met het kwellende leven dat hij toen leidde. Hij draait op zijn zij, trekt

een pluk hooi over zich heen en knijpt zijn ogen dicht. Wie weet valt hij nog een poosje in slaap.

Een paar uur later rekt Willem zich geeuwend uit. Haarscherp zit de droom nog in zijn hoofd. Verderop is het gerammel van melk-emmers. Meteen is hij op zijn hoede. Hij port Sjors wakker en legt zijn vinger op zijn mond ten teken dat ze zich stil moeten houden. Geruisloos kruipen de mannen uit de hooiklamp en bespieden van achter een schuur de knecht en de meid die het melkwagentje vol-laden met lege melkbussen en daarna samen het land in trekken, waar de koeien verzameld op hen staan te wachten.

Willem geeft Sjors een teken, ze kunnen de oversteek maken. Razendsnel sluipen ze het stille erf over, tot ze enkele ogenblikken later veilig op de weg staan.

‘Welke kant ga jij uit?’ vraagt Sjors, die de slaap uit zijn ogen wrijft.

Willem wijst met zijn hoofd de richting aan.

‘Verrek, daar mot ik ook heen!’ zegt Sjors. ‘Dan kunnen we net zo goed samen een hortje oplopen.’

‘Je wandelt op je eigen benen,’ bromt Willem. Hij is er niet gelukkig mee, maar wegsturen kan hij het mannetje ook niet. Willem wrijft over zijn pijnlijke kin. Zijn ene wang lijkt ook wel stijver aan te voelen dan de andere. Hij heeft gisteren een paar rake klappen gekregen. Met zijn tong duwt hij tegen zijn achterste kies. Die lijkt wel los te zitten. Hij heeft het aan zichzelf te danken. Hij zou zich moeten beheersen en zich niet met andermans zaken bemoeien. Hij kijkt schuin naar Sjors, die enkel een dikke lip heeft.

Na een paar kilometer bereiken ze Wognum. Langzamerhand wordt het warmer. Ze laten het dorp achter zich en lopen over tal-loze langweggetjes. Voor hen uit vliegen boerenzwaluwen, hap-pend naar vliegjes en andere insecten. De zon klimt tot op haar hoogste punt. Sjors kijkt op zijn polshorloge. ‘Tien minuten over twaalf.’

‘Mooi klokkie,’ zegt Willem niet zonder afgunst. ‘Eerlijk ver-diend?’

‘Zo eerlijk als maar kan.’

‘Laat ik nou het stiekeme gevoel hebben dat je staat te liegen,’

bromt Willem en hij kijkt Sjors indringend aan.

Die schrikt van Willems blik en kleurt tot aan zijn haarwortels. ‘Nou moet jij eens effe goed luisteren, vriend. Zakkenrollen is knap lastig en niet geheel ongevaarlijk. Dus zoals ik zei, eerlijk verdiend.’

‘Die mannen spraken dus de waarheid?’

Sjors grinnikt.

Willem staat stil. ‘Dan wil ik van nu af aan niks meer met je te maken hebben. Ik ben ook geen lieverdje, maar ik werk voor mijn geld en mijn spullen.’

‘Ik ook, ik ook!’

‘Nee, jij steelt liever!’ Ze komen op een kruising. ‘Welke kant wil je op? Zeg het maar, dan ga ik de andere kant uit.’

Sjors snuift boos. ‘Je had kapelaan moeten worden, schijnheilige landloper! Nou, tabee dan,’ zegt hij, en stampend slaat hij een zijweg in.

Willem wandelt rustig door. Zo af en toe dweilt hij met zijn rode zakdoek zijn bezwete nek uit. Alweer zo’n warme augustusdag. Het pak op zijn rug kleeft aan zijn hemd en de touwtjes striemen onder zijn armen. Hij heeft zijn jasje in de kussensloop gestopt. Eigenlijk zou hij wat ballast kwijt moeten raken; zonder gewicht aan zijn schouders zou hij een stuk aangenamer lopen en waarschijnlijk ook beter opschieten. Maar een man zonder bagage zien de mensen altijd nog aan voor een zwerver. En hij gaat er prat op dat hij een los arbeider is.

Bij de zoveelste afslag gaat hij rechtsaf richting Nibbixwoud. Overall om hem heen wordt gewerkt op het land. Hier en daar wordt nog gemaaid, veelal met de hand, een enkele keer met een maaimachine. Soms moet hij aan de kant voor een hoog opgetaste hooiwagen die langs dokkert.

Hij begint alweer trek te krijgen. In het dorp gaat hij een bakkerswinkel binnen en koopt een brood, en dan naar de slager om een stuk worst. Zo, happend van het brood en de worst, loopt hij verder. Tegen de avond bereikt hij Zwaagdijk-Oost. Het is al donker wanneer hij voor het enige café staat. Zal hij hier een kamer huren voor de nacht? Op het ogenblik lijkt hem dat het allerfijnst. Koele, schone lakens, een verend matras en een zacht kussen om zijn vermoeide hoofd neer te leggen.

Hij stapt het café binnen. Aan het biljart staan een paar mannen. Ze kijken even op, maar gaan al snel weer verder met hun spel. Willem loopt naar de bar en vraagt om een kamer. De uitbater heeft een kamer, maar Willem moet zich er niet te veel van voorstellen. Willem gaat achter de man aan de steile trap op. Het valt mee. De kamer is klein, maar kraakhelder, en het bed is een ruime twijfelaar. Hij zet zijn sloop in de hoek en legt het bruine pak ernaast. De delftsblauwe lampetkan die op het tafeltje staat is leeg. Hij laat zijn kleren vallen waar hij staat en dondert dan zijn bed in.

Een paar seconden later is hij onder zeil en slaapt een gat in de volgende dag.